SCRIITORII ROMÂNI

A. VLAHUȚĂ

LA GURA SOBEI

EDIȚIA IV-a.

EDITURA
"CARTEA ROMÂNEASCĂ"

IN PRAGUL VIEŢII

Nu m'a surprins de loc. Dar câtă fericire în vorbele tale! Aproape aiurezi de fericire. Aşa-i şi frumos.

„Băiat sărac, foarte cinstit, şi deştept şi harnic"... Ei bată-te norocul de copil! Parcă l'ai recomanda la o casă de bancă. Foarte *bine* că s'a nimerit să aibă atâtea calităţi. Dar ceea ce-i mai de seamă decât toate e că vă iubiţi. Asta-i temeiul, —s'o ştii. Norocul, poezia, cinstea şi lumina casei în iubire stau. Numai în iubire.

E drept că nu-mi închipuiam câtuşi de puţin, când ţi-am făgăduit scrisoarea asta, c'aşà de curând aveà să vie vremea să mi-o ceri. Şi eată că acum mă întreb dacă n'ar fi mai la locul ei o cutie de bomboane, decât o scrisoare de sfaturi. Sfaturi. E şi urît să tulburi cu hârâiala ta de bătrân tăcerea de vis a celei mai sfinte fericiri, —

să vorbeşti de lucruri vremelnice şi pământeşti unui suflet care, în clipele acestea, prin nimic nu se mai simte legat nici cu pământul, nici cu vremea.

Mi-ai cerut însă aşà de frumos *darul tău de nuntă,* „singurele juvaeruri“ *la care ţii,* zici tu, şi singurele pe cari ţi le pot da, adaog eu, — grăbindu-mă să ţi le ofer... O, ia seama, să nu te duci cu ele la *Muntele de pietate.* — Că, după cum spui, c'o bucurie care n'aş vreà să fie cântecul fricosului din pădure, aveţi să trăiţi în *„strâmtorare“.* Ai găsit frumos cuvânt. Iubirea găseşte totdeauna vorbe de acestea fericite, profunde, calde ca şi tăcerea ei. Imi place vorba asta, spusă de tine, cu nu ştiu ce poezie nouă într'însa. Şi c'un fel de mândrie vitejească, pe care-aş vreà s'o păstrezi toată vieaţa... *Ad augusta per angusta.*

Ş'acum, ascultă.

Să nu te iubeşti prea mult pe tine. Ori-cât te-ai crede tu de importantă, să ştii că lumea nu se 'nvârteşte împrejurul tău. Fii tovarăş bun celui ce-şi ià misiunea de a te face fericită. E o grea misiune asta, — cu neputinţă de îndeplinit fără ajutorul tău. Dacă vei aşteptà fericirea ca un lucru care ţi se cuvine, dacă cele mai mari bucurii ale tale îţi vor fi aduse de dragostea lui, fără ca în darul acesta să fi pus şi tu ceva din sufletul tău, dacă vei lăsa ca frumoasa, bogata grădina a puterilor vieţii lui să se prefacă toată numai în buchete de flori pentru desfătarea ta de-o clipă, flori de cari nu vei fi îngrijit şi nici măcar nu te vei întrebà de unde vin, flori pe cari adesea dărnicia lui, în zorul de-a mai pune un zâmbet pe figura ta, le va smulge cu rădăcină cu tot, — dacă în sfârşit, vei intrà în vieaţă ca un mosafir care vine numai să petreacă şi să aibă toate de-a gata, să ştii dela mine că n'ai să fii fericită. Ai să ai bucurii, bucurii de pomană şi de furat, bucurii de acele de cari au toţi egoiştii şi mişeii,—dar fericită n'ai să fii. Fericirea adevărată n'o are, nu poate s'o aibă, decât acela care-o dă. Şi, vezi tu ce lucru minunat se întâmplă cu fericirea asta: Ca s'o dai, nu e nevoe s'o ai. Iar ca s'o ai, trebue să 'ncepi prin a o da. Aş dori ca ziua în care vei pricepe bine, vorbele astea, să nu fie o zi de căinţă.

Cred, acum iubeşti cu toată puterea sufletului tău curat, deschis *lui,* ca floarea la raza soarelui. Toată inima ta e a lui. Cum să nu fii fericită! Ia seama însă. Că timpul macină, mănâncă. „Tempus edax rerum“... Trăinicia fericirii tale atârnă de chipul cum îţi vei înţelege şi construì vieaţa. N'ai văzut atâtea case mari, frumoase, în zidurile cărora încet-încet se ridică umezeala, de jos, din temelii? Aşà se ridică *urîtul,* şi intră prin toţi porii şi prin toate încheeturile ei, într'o vieaţă rău construită. Se ridică din însăşi dragostea pe care a fost întemeiată, când n'am ştiut să cerem dragostei decât răsfăţările ei. Ş'atunci începem să cârpim, să tencuim, să vopsim pe dinafară... pentru vedere. Căutăm tot felul de mijloace uşoare, ca s'ascundem răul — nici unul, ca să-l stârpim. O, lumea nu-i o sală de spectacol şi de petreceri!

E un vast atelier de muncă, în care numai cei cari vin să petreacă se plictisesc. Muncitorii — niciodată. N'au vreme... Cei cari se uită prea mult în oglindă ajung de nu mai văd lumea din jurul lor. Orbesc, nenorociţii!

Să nu minţi *nici în glumă*. Nici să te sulimeneşti vr'odată, că şi asta e un lucru necinstit. Şi cinstea, ori e întreagă, ori nu-i de loc. — Jumătăţi de cinste nu există... Vezi ce grozăvenii îţi spun? La o zi ca asta! Vai, am văzut atâtea fericiri stricate numai din pricina greşitei înţelegeri a vieţii! Straşnic se răzbună adevărul. Păzeşte-te, să nu-l superi niciodată.

Nu te 'nvăţă să trăeşti degeaba. Nu-ţi face cârji de milog din bunătatea sau îngăduirea altuia. Nimic de pomană, — nici dela oameni, nici dela soartă! Plăteşte-ţi cinstit bucuriile vieţii. Necinstiţii îşi fac foarte rău socotelile. Ei sfârşesc totdeauna prin a plătì mai scump.

Vrei să fii puternică? Dă soţului tău *toată* puterea ta. Şi fii sinceră. Fii totdeauna sinceră. O minciună este un contract cu diavolul. — Ce fericire poate fi aceea care se reazămă pe un neadevăr? Presupune c'ai stà la masă cu mama unui copil, mort pe neaşteptate, — şi ea, neştiind, e veselă, face planuri mari pe-o vieaţă ce nu mai e... tu ştii însă, tu-i ştii copilul mort, ş'o auzi râzând, o vezi fericită. Ce e în inima ta? Cum răsună râsul acesta în sufletul tău? Ştii că peste câteva ceasuri, peste câte-va minute, are să se deschidă uşa deodată, ş'are să intre îngrozitorul adevăr. Spune, singur gândul acesta nu te 'nfioară? — Iată, aşà e orice bucurie clădită pe neadevăr. Iar când însăşi conştiinţa ta se va plecà să ţeasă din minciuni pânza bucuriilor tale, să ştii bine că din clipa aceea s'a hotărît pieirea ta. O înceată, urîtă şi foarte mişelească sinucidere prin otrava minciunii. — Asta are să fie.

Adevărul e ca Dumnezeu... poate că e chiar Dumnezeu însuşi: n'ai nevoe numai decât să-l cunoşti. Ţi-e deajuns râvna de a-l cunoaşte. Să crezi în el. Şi e ca şi cum l-ai aveà pururea înaintea ochilor.

Dacă ai cultul adevărului, toate celelalte au să vie dela sine. Ai să ai şi curajul vieţii — căci în orice credincios este un viteaz. Ş'ai să ai şi *înţelepciunea* ei, ca şi toate „revelaţiile" pe cari le dă credinţa. Nici nu se poate socotì câtă fericire izvorăşte din simplul respect al adevărului.

Bunătatea alesului tău? — Lasă-i în totdeauna doi paşi înaintea dorinţilor tale. Gândeşte-te că puterile lui au o margine; ş'acolo e cămara vrăjită din basme, în care tu niciodată nu trebue să intri.

Ambiţia lui? — Mân'o fără s'o atingi cu biciul. Şi nu pierde din vedere că singura ei hrană e recunoştinţa ta. Fii pururea gata să te jertfeşti pentru el. *Tu* să te jertfeşti.

E alesul tău, al visurilor tale dintâi, al celui mai sfânt ceas din vieaţa ta. Cu nimeni altul de pe pământ nu se poate compara. E *unic*. El este cinstea şi mândria ta. In fiecare seară şi în fie-

care dimineață când te'nchini, să mulțumești lui Dumnezeu pentru frumosul dar pe care ți l-a trimes. — Să ai, *al tău*, îngrădit ție pe veci, sufletul unui om cinstit, iubirea lui toată, puterile și grijile lui toate strânse în jurul vieții tale, — ce poate să mai însemne restul lumii pe lângă darul acesta binecuvântat? Aceasta s'o simți și s'o cugeți în fiecare clipă a vieții tale. Să *simți* fericirea aceasta mare. Și să cugeți mereu la sufletul bun din care izvorăște *pentru tine*. Ia seama, să nu-l tulburi. Nu-ți tulburà izvorul din care bei. Trăește-ți în liniște nartul tău de bucurii.

Nu cicălì, nu te uità peste umăr, nu vorbì înțepat, nu plânge lacrimi neînțelese, și niciodată nu lăsà întrebarea lui fără răspuns. Un ceas de tăcere înveninată nu e numai un ceas pierdut din iubirea voastră, dar și o rană, o suferință adusă iubirii voastre. Și suferințile slăbesc — ucid în rate.

Ai înțeles? O mulțime de lucruri pe cari, dacă m'aș uità în ochii tăi, scânteetori de fericire, nu ți le-aș puteà spune. Dumnezeu să te lumineze, ca să n'ai niciodată nevoe de ele.

Și câte-ar mai fi de spus!...

INTR'UN CEAS BUN...

Ce te sfătuesc?... De-acì încolo, dragul meu, nu mai încape vreme de sfaturi.

E lucru lămurit. Ori cât ai umblà tu să te mai amăgești, să te mai joci cu gândul că ești liber — degeaba: în fundul inimii tale ești definitiv *hotărît*. Cunosc eu scrisorile astea de neliniște, de fierbere, de frică; — sunt foarte frumoase, uneori sunt adevărate bucăți literare. Dar, vieața-i vieață, și trebue trăită. — Tu te 'nsori. Zarul e aruncat, și orice ți-am mai spune noi, ar fi vorbă de clacă. Deci, într'un ceas bun! Și ce faci, fă cu toată inima.

Nu privì cu spaimă înaintea ta, căci spaima este ea singură o primejdie ș'un izvor de nenorociri. Dacă nu cele mai mari, dar de sigur cele mai multe suferinți, în *noi* se torc, în noi se urzesc și se țes, din materia primă a firii noastre,

Poţi oare să prevezi, ori măcar să bănueşti ce are să fie? De cunoscut, n'ai s'o cunoşti niciodată. Cum nici ea nu se cunoaşte. Dar poţi exercità asupra ei o înrâurire aproape hotărîtoare. Din acest punct de vedere, o bună parte din viitorul vostru stă în mâinile tale. Foarte mult atârnă şi de felul cum vei înţelege vieaţa asta nouă în care păşeşti, şi în genere de câtă sinceritate va fi între voi.

Dela început cată să fii cu ochii deschişi asupra unui mare păcat, de care mai toţi ne facem vinovaţi, de îndată ce-am intrat, cum se zice, în dârdora însurătorii. Eterna fanfaronadă. Nu ştii ce-ai mai face, ca să dai viitoarei tale tovarăşe— tovarăşă pe vieaţă! — cât mai multe iluzii despre tine, despre puterile tale, despre capitalul pe care-l aduci tu în această binecuvântată de Dumnezeu tovărăşie. Ca şi cum cea dintâi grijă a ta ar fi să-ţi pregăteşti un „faliment frumos“.

Ea, de cele mai multe ori, nu-i decât un copil— un copil răsfăţat, sălbatec, iubitor de lucruri strălucitoare şi zgomotoase, cari costă bani mulţi şi n'aduc nici un folos, ba încă mai trag după ele şi fel de fel de alte pagube. Tu, pentru a te arătà grozav, îţi pui toate puterile, şi mai mult decât puterile tale în serviciul capriţiilor ei, — şi cumperi astfel o spumă de iubire, o spoială de plăceri-aperitive, cu ruina demnităţii tale şi cu distrămarea întregii tale vieţi.

Ia seama. Nu-ţi aşezà pe pământ mişcător temelia casei tale. Nu împărtăşì decât cu adevăr, cu sfântul adevăr, sufletul aceleia pe care Dumnezeu ţi-a ales-o, pentru a fi mama copiilor tăi.

Spune-i dela început, bărbăteşte, că tu *nu* vezi în ea o păpuşă, ci un *om* — tovarăş la bine şi la rău, muncitor alături cu tine — un om întreg şi înţelept, pe care ţi s'ar păreà că-l ofensezi dându-i flori, panglicuţe şi pietre preţioase, în ceasul cel mai serios al vieţii.

Şi mai întâi fii tu un om. Nu face nici un hatâr deşărtăciunii. Cu minciuna să nu stai niciodată la tocmeală. Să ştii că ceea ce pierde mai mult pe un om, nu e atât otrava stricăciunii lui, cât amestecul acesta de minciună şi de adevăr în care vreà să trăiască, în potriva legilor elementare ale vieţii. Ingemănarea aceasta a minciunii cu adevărul constitue ceea ce în lumea formelor vii, se chiamă un monstru, şi se ştie că monştrii nu trăesc. Deci, încă odată, fii *tu.* Nu te înfăţişà sulimenit înaintea lui Dumnezeu.

Va să înţelegi sufletul acela închinat ţie, menit să facă una cu sufletul tău. Să-l înţelegi, ca un prieten, cu iubire adevărată, ca să-l poţi întărì dacă e slab, şi pune pe calea cea bună dacă e rătăcit. Tu trebue să fii *învăţătorul* soţiei tale. Pentru aceasta însă cată să te porţi astfel, ca ea, în orice împrejurare, să vadă în tine un om drept. Să te asculte, nu cu teamă, ci cu deplina convingere că ce spui tu e aşà. Incredere nemărginită să aibă în tine, în bunătatea ta, în iubirea ta, în cinstea şi în vrednicia ta. Să fie mândră de a luptà lângă un viteaz ca tine, de a suferì prigonirile soartei şi

de a înfruntà orice primejdie alături cu tine. Să te vadă mare şi puternic în ceasurile grele, mai ales în ceasurile grele. Să nu te preţuiască după succesele de-afară, căci acelea nu sunt totdeauna reale, şi arareori vin pe căi curate. In faptele tale, indiferent de *cât* îţi produc, în cugetul, în vorba şi în purtarea ta de fiecare clipă, acolo eşti *tu;* acolo iubirea ei, cultul ei pentru tine trebue să-şi găsească puteri de veşnică reînoire. De aceea, gândeşte-te bine la tot pasul pe care-l faci, la tot cuvîntul pe care-l rosteşti, gândeşte-te că ea e martorul intim al vieţii tale, că ea ştie cum e sufletul tău adevărat; şi în ziua când, pentru a dobândì un succes trecător, te vei înfăţişà c'un alt suflet, să ştii că, din momentul acela, între tine şi ea s'a deschis o prăpastie.

Nimic nu scoboară pe om ca lipsa de sinceritate. Minciuna, orice fel de minciună, e o mişelie. Numai robii mint. Da, numai robii mint. Un om liber, un om care îşi preţueşte libertatea lui nu minte nici odată. *Din mândrie* nu minte. Intre cel ce-a căzut învins apărând un adevăr, şi cel ce se făleşte c'a ieşit biruitor susţinând o minciună, care e adevăratul viteaz?... Cu cine-ai vrea să-ţi împarţi grijile şi speranţele vieţii tale?... Gândeşte-te bine la aceasta, de câte ori în adâncimile întunecate ale sălbatecului ce-a mai rămas în fiinţa ta, simţi că se mişcă iar şarpele minciunii. In robie, în frică, în minciună poţi să trăeşti ca individ, — dar ca părtaş al unei unităţi sociale— Doamne fereşte!

Tu nu te 'ntrebà dacă vei câştigà destulă pâine pentru familia ta. Intreabă-te dacă vei găsì în tine destul adevăr, căci acesta-i pentru familie, ceea ce e lumina pentru floare.

Iar grijile celelalte din scrisoarea ta — curate copilării. In orice caz, mai mult răsfăţare de om fericit — cum şi trebue să fii la o vreme ca aceasta — decât ezitarea sinceră a drumeţului nedumerit în faţa unei răspântii.

Tu fă-ţi datoria: adică, fă tot binele pe care-l poţi face. Nu te gândì la noroc, şi nu te gândì prea mult la tine. Soţia ta poate să nu-ţi aducă noroc, şi totuşi să te facă fericit. E destul să te înţeleagă; şi la aceasta şi tu trebue s'o ajuţi, dacă vrei să ai un sprijin în ea, nu o povară.

30.546 /V/928.

PREȚUL LEI 75.—